

Els treballadors del metro i del ferrocarril durant la guerra civil

És ben conegut que l'Hospitalet està travessat per diverses línies fèrries, cosa que durant molt de temps ha dificultat la comunicació entre les seves barriades. Fins a la guerra civil existien tres línies; la més important era la companyia de ferrocarrils de Madrid-Saragossa-Alacant (MZA), la qual comptava amb diverses vies al territori municipal. Una altra línia era la del "carrilet", que anava des de la plaça d'Espanya de Barcelona a diverses localitats del Baix Llobregat; i la tercera, la del Morrot, amb una bifurcació a la Bordeta.⁴⁹

A més dels ferrocarrils, i des de 1935, existia també la línia transversal del ferrocarril metropolità (anomenat popularment "metro") que arribava al barri de Santa Eulàlia de Provençana. Endemés, entre les estacions de Santa Eulàlia i la Bordeta s'hi ubicaven els edificis dels tallers, cotxeres i oficines. També aquell any de 1935 es va inaugurar el pont del metro o d'en Jordà, que des de la Torrassa salvava el desnivell amb Santa Eulàlia, tot facilitant l'accés al metro dels habitants de Collblanc i la Torrassa. De manera que, en esclatar la guerra civil, ambdues estructures ferroviàries comptaven amb molts empleats, i els sindicats —especialment la CNT— hi tenien molta força.

En aquest capítol del llibre he recollit dues cartes d'empleats d'aquestes estructures que reflecteixen prou l'ambient que es vivia aleshores.

Una és datada el 29 de juliol de 1937 i alerta l'alcalde de l'Hospitalet del risc que suposa per a la població civil cercar aixopluc dels bombardeigs als molls de l'estació, perquè en situar-se sota l'estructura metàl·lica no s'evitava l'impacte de les bombes, ans aquella podia convertir-se en metralla i augmentar l'efecte de les explosions. (*Fotos 102 i 103*)

49. Vegeu MORENO, Laura N. *El transporte público en l'Hospitalet de Llobregat*, 2016. Es pot trobar a internet.

Molt probablement, l'estació a què es refereix la carta era la situada dalt de la Rambla de Just Oliveras (*Foto 105*) i els molls de càrrega s'aprecien al plànol. (*Foto 104*) Actualment està situada al centre del municipi, però en aquella època la zona de Can Vidalet i Can Serra devien ser camps i hortes amb algunes masies, raó per la qual el delegat la qualifica de "fuera del casco urbano".

Com a aspecte complementari, esmentaré la circumstància que quan va començar la guerra, el cap d'estació, Vicente Tormo Pelegrín, havia estat assassinat per les "patrulles de control" i per tant, el signant devia ser el seu substitut.⁵⁰

La carta es conserva a l'Arxiu Municipal.⁵¹ I el seu autor, que exhibeix bona cal·ligrafia i signa L. Aragonès, demostra alhora responsabilitat i filantropia. Serveixi aquest recull per retre homenatge a ell i a tots els qui van demostrar humanitat enmig del conflicte armat.

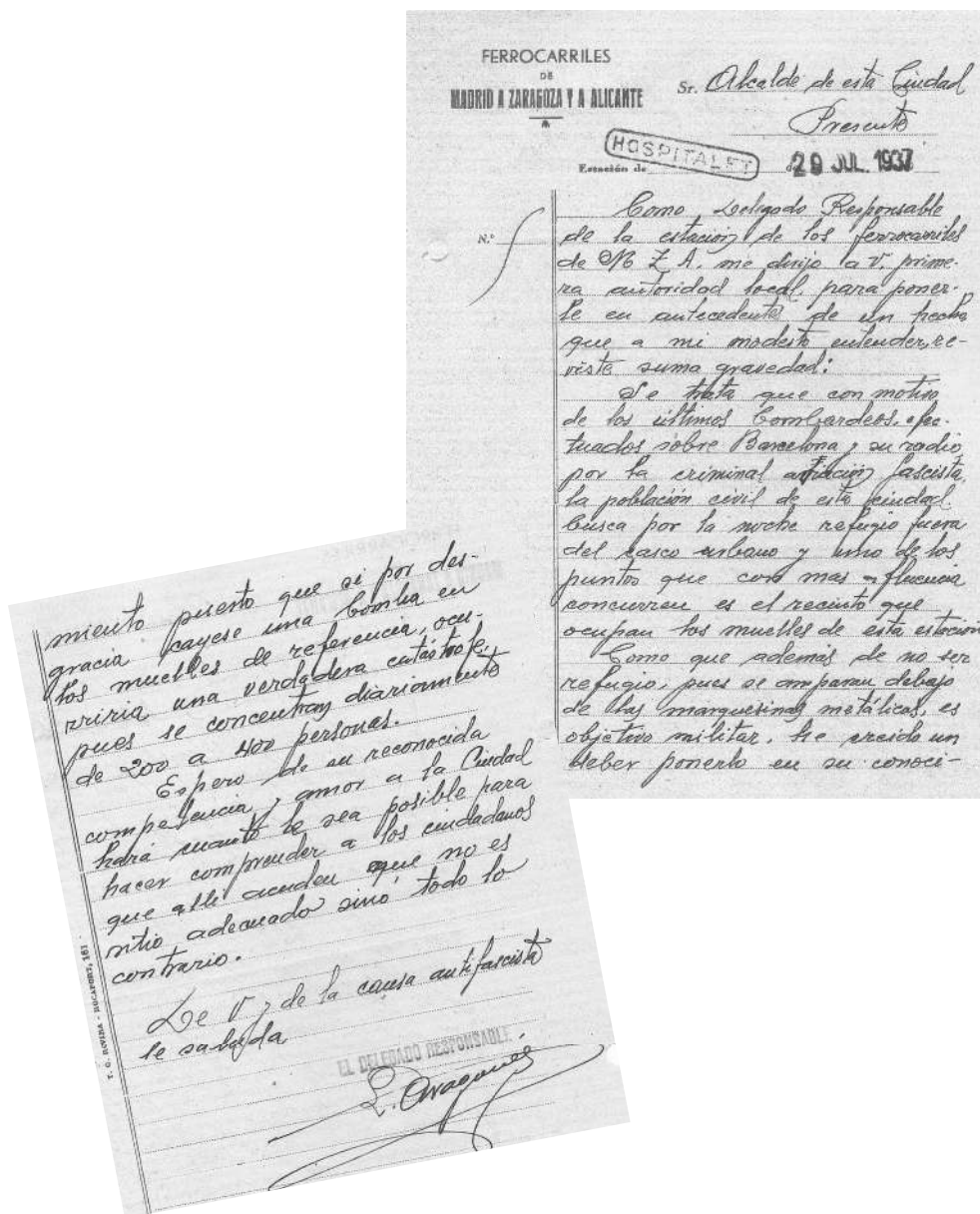
Amb motiu de la recent descoberta del refugi del metro de Santa Eulàlia, s'han revalorat els treballs de recerca i divulgació sobre els bombardeigs i la construcció de refugis a la ciutat. Recomano al lector els treballs de Josep Ribas, Iris Teruel, i Laia Arenas i altres per a una bona informació sobre el tema.⁵²

L'altra missiva pertany a una col·lecció privada d'un antic empleat del metro, està datada el maig de 1938 i demostra la manca de queviures que es patia en aquells moments, car els obrers reben 25 quilograms de patates com a pagament en espècie del treball a les bombes d'una estació del metro de Barcelona (l'actual estació d'Arc de Triomf). (*Foto 106*)

50. L'Hospitalet de Llobregat (Barcelona) FC-CAUSA_GENERAL, 1597, EXP 12, p. 205 i 210.

51. AMHL 101-U440-1937 039.

52. RIBAS, Josep. "Bombardeigs i refugis a l'Hospitalet (1937-1939)", dins *Quaderns d'Estudi*. L'Hospitalet de Llobregat, 2010; TERUEL, Iris. *Els refugis antiaeris a l'Hospitalet de Llobregat*; ARENAS, Laia; DOMINGO, Guillem; GARCÍA, Laura i GRANDE, Daniel. *L'Hospitalet de Llobregat. Els bombardejos i la defensa passiva a la rereguarda (1936-1939)*, treball de final de grau de la UB del 2018. L'Hospitalet de Llobregat: Institut Mercè Rodoreda, 2013.

Fotos 102 i 103. Carta de l'encarregat de l'estació dels ferrocarrils MZA a l'alcalde sobre els perills dels bombardeigs.
AMHL_101-U440-1937_039

El meu avi —que també treballava a la companyia MZA, a l'estació de Sants— conreava tabac al pati de casa seva al carrer Comerç. El tabac que n'obtenia, el feia servir per a bescanvis d'aliments amb els pagesos de les poblacions que recorria el tren.

Aquesta era una pràctica corrent per part de molta gent, que havien de llençar els sacs o mocadors de fer farcells i saltar en marxa dels vagons, abans d'arribar a l'estació de Sants per tal de no ser detinguts, multats i veure confiscada la càrrega.

Foto 104. Emplaçament de l'estació a què es refereix la carta.

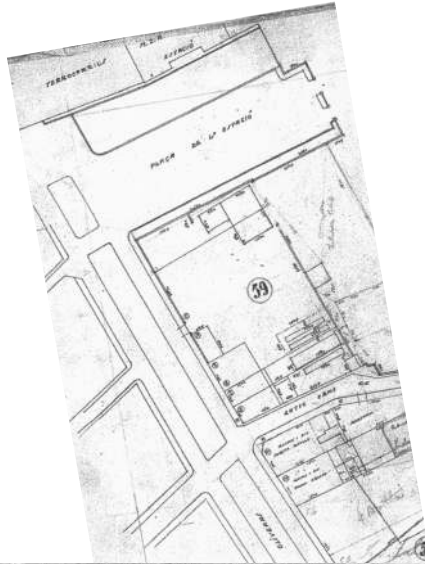

Foto 105 i 106. A dalt, emplaçament del moll de càrrega a què es refereix la carta. A baix, carta sobre el pagament en espècie als treballadors del metro. Col·lecció particular.